Söğüt

Türk Edebiyatı Dergisidir

YIL 3 – SAYI 15
MAYIS - HAZİRAN 2022

(İki ayda bir yayımlanır)

KURUCUSU
NEVZAT KÖSOĞLU

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş. ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Ertuğrul Alpay

BASKI
Vizyon Basımevi Kağıtçılık
Matbaacılık ve Yay. San. Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İstanbul Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

YILLIK ABONELİK BEDELLERİ
6 sayı abone bedeli **225 ₺**

ISSN
2687-6523

ABONELİK
www.sogutdergisi.com/abonelik

Abonelik bağlantısına gitmek için kare kodu telefonunuza okutabilirsiniz.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Sinan Terzi

YAYIN KURULU
Asuman Demir
Feyza Ay
Merve Sevde Selvi
M. Tuğrul Çolak

DANIŞMA KURULU
Asuman Güzelce
Ayşegül Büşra Paksoy
Bahtiyar Aslan
Cengizhan Orakçı
Göktürk Ömer Çakır
Oğuzhan Murat Öztürk
Senail Özkan
Şerif Aydemir

İLETİŞİM
sogut@otuken.com.tr

GRAFİK TASARIM
Damla Acar

Söğüt'te neşredilen nesir ve şiirlerin tüm yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Matbu veya dijital başka mecralarda kullanımları, yayınevinin iznine tabidir.

Sevgili *Söğüt* ailesi, yazılarınızı Times New Roman fontunda, 12 punto, 1.15 satır aralığında iki yana yaslı bir şekilde gönderebilirsiniz. Referans vereceğiniz metinler için Chicago dipnot ve kaynakça sistemini kullanmanızı rica ederiz.

SÖĞÜT'TEN

SİNAN TERZİ

Söğüt'ün 15. sayısında kıymetlilerimizden Bahaeddin Özkişi dosyasıyla okurlarımızı selamlıyoruz. Merhum Özkişi kısa ömrüne az ama büyük eserler sığdırmış bir isim hiç şüphesiz. Farklı zamanlarda yazılmış ve bir kısmı sağlığında yayımlanmış hikâyelerinin yanı sıra, biri diğerinin devamı olan "*Köse Kadı*" ve "*Uçtaki Adam*" romanlarıyla hâlâ adından söz ettirmekte olması bile başlı başına bunun ispatı gibidir. Özkişi kuru kuruya kurguyla ilgilenmez. O bir mefkûre ve tasavvur adamıdır. "*Kızılelma yolunda diken ayıklayan adam*" olmak için yaratılmıştır sanki. Günün geçici ve boş gündemleri ile ilgilenmez. Söylemek zorunda oldukları ve aktarmak için can attıkları vardır. Eserlerinde karakterler ondan ilham alır desek abartmış olmayız. "*Bir gece sabaha karşı münadi göç zamanıdır diye bağırmadan*" vazifesini yapmış olmanın aşkıyla kalemine sarılmıştır. "*Eldeki saf değerlerin cam boncuklarla değiştirilmesine*" tahammül edemez. "*Kökü olmayan toplum yaşayamaz*" diye haykırır. O ne doğmamış çocuğa don biçer, ne hayatta olana kefen. "Bir yerde genel ve hâkim fikir nefretse orada tabii ki insan sevgisi, insaf, merhamet ve vicdan akla gelmez" diyerek içinde yaşadığı topluma değerlerini hatırlatır. İnsanın çelişkilerini, tereddütlerini, haddi aşmalarını, geri dönüşlerini, pişmanlıklarını, arada kalmışlıklarını, kısacası hiç durmayan değişim ve dönüşümünü işler. "*Sokakta*" romanı adeta tüm bunların özetidir. Üç romana ilaveten hikâyelerinin de tek ciltte toplanmasıyla dört cilde ulaşan külliyatı onlarca baskı yapmasına karşın Türkiye'de hâlen hakkının teslim edilebildiğini ve yeterince tanındığını/tanıtıldığını söyleyemeyiz. Üç beş idealist ve vefakâr insan dışında akademinin ilgisizliğini ise sadece bir ayıp olarak göremeyiz sanırım. Bu çapta bir dil ustasında Türk diline ait incelikleri, zarif üslubu, müthiş kurgu yeteneğini ve hepsinin gerisinde, gizli saklı kalmayı tercih eden arif insanı görmemek için kasıt gerekir. Ve elbette cevher değerini asla yitirmez. Aradan ne kadar zaman geçerse geçsin hakkı teslim edilir, layık olduğu kıymeti muhakkak görür. Kabri nur, mekânı cennet olsun.

Geniş bir Tema dosyasıyla da "*Geleneksel hikâye, modern öykü*" tartışmasına birbirinden değerli isimlerle yeni bir pencere açmaya çalıştık. İhmal edilmemesi gereken bir dosya oldu. Her sayıdaki gibi en güzel hikâyeler, en iyi şiirler, en şahane denemeler, en ilgi çekici söyleşiler bizde demiyoruz. Türk edebiyatı için en iyiye ulaşma azmiyle gayret ediyor, usta kalemlerin yanında ümidi diri tutmamızın sebebi olan genç yazarları da ekliyoruz. Takdir okuyucumuzundur. "*Gayret bizden, tevfik Allah'tan*"

DOSYA: BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

PROF. DR. CÜNEYT ISSI İLE BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'YE DAİR BİR KONUŞMA / 8
CENGİZHAN ORAKÇI

KİTAPLAR VE TANIKLAR: BİR DUYGU İNSANI OLARAK BAHAEDDİN ÖZKİŞİ / 15
DOÇ. DR. NAZİRE ERBAY

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'NİN PASSİONYA BULUNTULARI HİKÂYESİNDEKİ İRONİ-TRAJEDİ GERİLİMİ / 20
PROF. DR. NAMIK AÇIKGÖZ

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'NİN "SOKAKTA" ROMANI / 26
PROF. DR. NURULLAH ÇETİN

ALDATILMIŞ İNSANLIĞIN DRAMI: SOKAKTA ROMANI / 41
HAKAN DEĞİRMENCİ

BEN BAHAEDDİN ÖZKİŞİ / 48
CENGİZHAN ORAKÇI

BABAM / 52
ZEYNEP ÖZKİŞİ SARGUT

TEMA: GELENEKSEL HİKÂYE, MODERN ÖYKÜ

GELENEKSEL ÖYKÜ MÜ MODERN HİKÂYE Mİ? / 58
MUKADDER GEMİCİ

GELENEKSEL HİKÂYEDEN MODERN HİKÂYEYE / 62
YILDIRIM TÜRK

GELENEKSEL HİKÂYEDEN MODERN ÖYKÜYE ERİL GÜCÜN YİTİMİ / 65
SEMA BAYAR

YOLCULUĞUN İKİ YAZARI: ETGAR KERET VE ŞEYH GÂLİB / 71
FEYZA AY

MODERN HİKÂYENİN ŞİİRLE FLÖRTÜ / 77
M. TUĞRUL ÇOLAK

ŞİİR HİKÂYEYE YENİ OLANAKLAR SUNABİLİR Mİ? MİNE SÖĞÜT, YÜCEL ÖZTÜRK VE İLHAMİ ALGÖR ÜZERİNE... / 80
DOÇ. DR. RECEP YILMAZ

DENEME

TUNA KÜRSÜSÜ ÜZERİNE / 91
DENİZ DEPE

ŞİİR SARNICIMIZIN ÇAĞLAYANI 'ANA' DİLİMİZİN HÜZÜNLÜ TÜRKÜSÜ / 101
ERHAN PAŞAZADE

ELEŞTİRİ GÜNLÜĞÜ / 112
ORÇUN ÜÇER

DENEMESİ BEDAVA / 143
TEKİN ŞENER

SÖZÜN USTALARI / 154
İSMAİL KILINÇ

YERE KUZA KOYAMAMAK / 167
PROF. DR. MUSTAFA SARI

AFORİZMALARLA EĞİTİM ÜZERİNE DÜŞÜNMEK / 180
DR. OLCAY BAYRAKTAR

BİR HASRET TÜRKÜSÜ / 197
HAYRETTİN DURMUŞ

HİKÂYE

MAHKEME SALONUNDAKİ PORTMANTO / 86
SERAP KILINÇOĞLU

İKBAL ÇİÇEĞİ / 97
ASUMAN DEMİR

BEŞ ŞUBAT / 106
AHSEN DALCA KORKUTAN

LACİVERT BİR HEVES
ÖZAY ERDEM / 123

GÖKBÖRÜ
NURETTİN ÇÖKMEZ / 138

GÜLENDAM'IN SALONU
AHMET ERGİN / 150

KIRMIZI KURDELE
FEYZA AY / 161

KARGA FALI
BÜŞRA TÜMKAYA / 173

MEVSİMLER
RÜMEYSA OĞUZ DURAK / 191

SALİMLER
ELİF CANIBEK KESİKOĞLU / 200

YARINDAN DA YAKIN
ALİ KÜÇÜK / 206

ŞİİR

EZİLDİKÇE BİR ŞEY
A. SAMET ATILGAN / 85

AKSAK RİTİM
EDA FIRAT / 96

MAYISLARDAN BİZE
AHMET SAFA YALÇIN / 100

GERİLDİM BİR YAYA
BAŞTAN BAŞA ATILDIM
EBRU ÖZDEN GÜROĞULLARI / 111

EGY GONDOLAT
BÁNT ENGEMET...
SANDOR PETŐFİ / 121

DÜNYANIN TÜM
BARKLARI NAMINA
CAN ÜLGEN / 129

/İHANET VE BİR RENK/
ALİ TACAR / 137

KARTALLARINI
EMİRHAN EDER / 142

MARILYN MONROE'NUN
GÜLÜŞÜNE AŞIK OLABİLİRDİM
İLHAMİ ATMACA / 148

ÇEYREK ASIR
ERGÜN MAMEDOV / 153

HAYALETİN
GEÇEMEDİĞİDİR
KENDİNİ ÖREMEYEN
DUVAR
KADİR TEPE / 159

İKİ BİLİNMEYENLİ
SORUNUN TEK CEVABI
FERHAT BEZCİ / 166

YOKSULLUĞUN O
İNCELİKLERİ
M. BURAK ÇELİK / 171

HATTAB VE HATTAT
SAMET ŞAHOĞLU / 178

PEKİ YA SON KURŞUN?
ÖZKAN KAYA / 179

METAVERSE
M. SADİ KARADEMİR / 190

EKO-MERSİYE
OĞUZHAN GÜNDÜZ / 196

YALNIZLIK GÜLDÜRÜSÜ
MEVLÜT ŞENER / 205

MEŞHUR OLMAMIŞ
BİR SORGUDA
O KRİTİK SORU
MUSTAFA EMEÇ / 208

SÖYLEŞİ

HÜSEYİN FERHAD: "HER
İNSAN BİR COĞRAFYAYA,
TÖRE VE TÖRENLER
SİLSİLESİNE DOĞAR."
HÜSEYİN FERHAD
İLE SÖYLEŞİ
ABDULLAH EZİK / 130

DOSYA:

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

PROF. DR. CÜNEYT ISSI İLE BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'YE DAİR BİR KONUŞMA

"ÖZKİŞİ'NİN HİKÂYELERİ ESAS OLARAK "NASIL İYİ İNSAN OLUNUR?" SORUSU ETRAFINDA DÖNER. BUNA DAİR DÜŞÜNCELERİNİ HER HİKÂYESİNDE DEĞİŞİK SENARYOLARLA GÖRSELLEŞTİRMEYE ÇALIŞIR."

RÖPORTAJ: CENGİZHAN ORAKÇI

SİZİN BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'YLE İLK KARŞILAŞMANIZ NE ZAMAN OLDU, ONU NASIL TANIDINIZ HOCAM? İLK OKUDUĞUNUZ KİTABI HERHALDE ROMANLARI OLMUŞTUR, SİZİ ETKİLEDİ Mİ ROMANLARI?

Bahaeddin Özkişi'yle ortaokulu bitirdiğim 1984 yılı yazında tanıştım. O yıl Ankara'da üniversite ikinci sınıf öğrencisi olan ağabeyim eve tatilde okumak için bazı kitaplarını da getirmişti. Bunlar arasında, muhtemelen ikinci el kitapçıdan alındığından ön dış kapağı olmayan, iç kapaktan başlayan *Köse Kadı* romanı vardı. Yani, tahmin ettiğiniz gibi Bahaeddin Özkişi'yi romanıyla tanıdım. Sonradan bu romanın kapaklı basımlarını da gördüm, hatta o baskılardan birini yıllar sonra alıp tekrar okudum ama hafızamda bu roman hep ilk gördüğümdeki gibi, iç ka-

paktan başlar. Dediğim gibi, *Köse Kadı*'yı okuduğumda 13 yaşındaydım. Adını hiç duymadığım bir yazardı. İkinci okuyuşum, aradan yıllar geçtikten sonraydı ve sadece genel birtakım hususları, belki de yalnızca atmosferi aklımdaydı: Tarih duygusu, ajanlık faaliyetleri ve biraz karanlık ilişkiler…

Lise, hatta Üniversite yıllarında Bahaeddin Özkişi'yle ilgili bir şey duymadığım gibi, Üniversite yıllarında Samsun'daki kitapçılarda da ona hiç rastlamamıştım. Böylece, giderek Bahaeddin Özkişi bende Nedim'in bir şiirinde sevgilinin kendisine ne düşündürdüğünü ifade ederken söylediği "Bir perî-sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana" kıvamında gizemli bir yazardı. Bu örneği verirken, o romanı çok beğendiğimi, hayran kaldığımı, her yerde onu aradığımı ima etmiyorum. Çünkü o yaşta, dediğim gibi, çok da anlamış değildim romanı. Nedim'den verdiğim örnekle demek istediğim, uzun yıllar ona rastlamayınca yaşadığım "Bahaeddin Özkişi diye bir romancı var mıydı yoksa ben bir rüya mı görmüştüm?" duygusu.

İLK KARŞILAŞMANIZDAN ÇOK SONRA ÖZKİŞİ'YLE İLGİLİ BİR KİTAP YAZDINIZ. BU GALİBA ONUNLA İLGİLİ TÜRKİYE'DEKİ İLK KİTAP ÇALIŞMASIYDI. ÜSTELİK BİR TEZ ÇALIŞMASI DA DEĞİLDİ BU KİTABINIZ. "HAYAT VE İNSAN'IN SOKAK'LARINDA BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'NİN ÖYKÜCÜLÜĞÜ" ADINI VERDİĞİNİZ BU KİTABI NEDEN YAZDINIZ? SİZİ ONUN ÖYKÜLERİNE YÖNELTEN VE BÖYLE BİR ÇALIŞMAYI YAPTIRAN SEBEPLER NELERDİ?

2006 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde çalışmaya başlayınca, Prof. Dr. Namık Açıkgöz'le tanıştım. Klasik Türk edebiyatı profesörü olmasına rağmen Hoca, modern edebiyatla ilgiliydi. Onunla sık sık bir araya gelir, edebiyatı zamanlara göre ayırmadan kişileri, türleri, teorisi, eleştirisi problemleri üzerine uzun uzun konuşurduk. Bu sohbetlerden birinde Hoca bana Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde öğrenciyken öğrenci kantininde çoğu milliyetçi düşünceli arkadaşlarının birbirlerine çeşitli yazar ve şairlerden metinler, hatta bazen ezberden

KİTAPLAR VE TANIKLAR: BİR DUYGU İNSANI OLARAK BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

Bahaeddin Özkişi'nin Yayımlanmamış Bir Aşk Şiiri

■ DOÇ. DR. NAZİRE ERBAY
Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı,
nazire.erbay@atauni.edu.tr

Bahaeddin Özkişi, Türk edebiyatına hediye ettiği mihenk taşı eserleri, Türk-İslam medeniyetini her ifadesinde yansıtan prensipli duruşuyla 'kültür insanı' değerlendirmesine layık bir sanatkârdır. Özkişi'nin eserlerinde ağırlıklı olarak günlük, tarihi olayları ve kültürel kavramları kendi perspektifinde yoğurarak öncelikle insanı, insana insanla anlatmayı tercih ettiği görülebilir. Ayrıca Bahaeddin Özkişi'yi insandan ve insana ait duygulardan, inanç sistemlerinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bahaeddin Özkişi, özellikle, şahsi tarih okumalarını eserlerinde göstermesine ilaveten, Türk tarihinin en kritik dönemlerine imza atan kahramanları, kendi zamanında yaşayan şahsiyetlerle güncellemesiyle de tahlil edilmelidir. Aynı zamanda tarihî eserlerinde didaktik yönü ön plana alan Özkişi, dünya tarihinde varlık sürdüren Türk devletlerinin tarih içinde geçirdiği aşamalarla Türk insanının ve

toplumunun zihin haritasını da ortaya koyar. Çünkü Bahaeddin Özkişi, Doğu kültürünü ve Batı düşüncesini çok iyi bilir. Yazar, insanı dünyadaki bütün maddî değerlerin üstünde tutan bir bilinçle; titiz, coşkulu, gelenekten beslenen hassasiyetiyle tarihe, dile, dine olduğu kadar merhamete, şefkate kısacası bütün manevî değerlere verdiği önemi, hayat şekli ile sembolleştiren bir sanatçı kimliğine sahiptir.

Özkişi, görmek için bakmayı bilmek gerekliliğini sıklıkla eserlerinde vurgularken gözlemleriyle hemen hemen bütün eserlerinde Türk kültür hayatındaki sosyal ve kültürel değişim sürecini, örnek olay örgülerini kahramanlarıyla ele alır. Osmanlı ve Türk kimliği ile bilhassa, romanlarında yer alan tipler mütevazı, dervişane tavırları, kişisel anlamda da Batı insanına göre zekâsı, çalışkanlığı, devlet kurma dehaları ile üstündürler. Millî ve manevî değerleri ile sanatçının insan, tarih, medeniyet, din, ahlak kısacası hayata ait bütün unsurları kahramanları vasıtasıyla değerler senfonisi içinde aktardığı ifade edilebilir. Yazarın Türk tarihine olan ilgisi, salt tarihi anlatmaya ya da tarihî-macera romana örnek verme maksatlı değildir. Özkişi'nin tarihî roman kurgusu, insanı önceleyerek Türk milletine ait kültür ve medeniyeti yeni nesillere aktarmak, bir taraftan da "bilinmeyenleri ve gizli kalmış kahramanları" açığa çıkarmak üzerine odaklanır.

Mekân yaşanan yerdir, vatandır, kültürdür. Bahaeddin Özkişi eserlerindeki mekân tasvirlerine insana ait duyguları katarak vermeyi tercih eder. Bilinir ki, mekân insanla beraber kültürel değerleri ve insanın duygu dünyasını besleyen en mühim unsurdur. Özkişi, şimdilerde yeni neslin dikkatine sunulmayı bekleyen, emanetleri, ev maketleriyle insan-mekân ve estetiğin ruha yansıyan manevî iklimi ile bu durumu açığa çıkarır.

İlk bakışta sıradan insan olma özelliği gösteren kahramanların çoğu; duygu dünyaları, olgunlukları, vatana, dinî değerlere, millete farklı bakışları, özetle hayatı ve insanları değerlendirmedeki farklılıkları ile toplumdan kolaylıkla sıyrılan insanlar olarak eserde yer alırlar. Kısacası kişiler hisleri, hayalleri, idealleri ve ülküleri oranında anlam kazanır. Bu durum, yazarın romanlarında yer alan kahramanların özel hayatlarının, şahsî hislerinin yahut ideallerinin öne çıkarılmaması ile tespit edilebilir. Anlaşılan odur ki Özkişi, toplum için idealinde şekillendirdiği insan tipini samimiyeti, sevecenliği gibi bütün duygu durumları ve kültürüyle idealize eder. Fakat dikkat çeken en önemli husus, Özkişi'de fikriyat olmadan hissiyatın ön plana çıkmamasıdır.

Bahaeddin Özkişi, hikâyelerinde de kültürleri ve duygu durumlarıyla farklı insan portreleri aktarır. "Yazarın üslubundan, üzerinde ısrarla durduğu, kafa yorduğu, hassasiyet gerektiren konulardan yola çıkarak,

gerçek anlamıyla bir duygu insanı olduğu sonucuna varılabilir."[1] Özkişi, insan fıtratına bahşedilen eşrefi mahlukatlığı, saflığı sürekli taşımasını istediği bellidir. Bütün bunlara rağmen yazarın zaman zaman, yaşadığı ortamda kendini ararken rahatlama ya da kaçış çabalarının tespiti de mümkündür.

Yazar, eserlerini kaleme alırken millete ait kültür ve medeniyet birikiminin bütün unsurlarından yararlanmış, fani olan insan ruhuna ait derinlikleri vermek istediğinde fantastik ögeler de dâhil, anlatımın mümkün olan bütün imkânlarıyla faydalanmayı da başarmıştır. Kendi kültür ve coğrafyasındaki insanı ve insana ait duyguları merkeze alırken Özkişi, Şark ve Garp medeniyetlerindeki insan profillerini açık ya da örtük karşılaştırır. Yazarın, kendi medeniyetini inşa edenlerin sanatkâr portresini methetmesi dikkat çeker. Bunların yanında sanat insan merkezli olduğundan Özkişi'nin duygusal anlamda bölgesel aidiyetin ötesinde cihanşümul nitelikleri üzerinde barındırması da rahatlıkla konuşulabilir.

Esasında Bahaeddin Özkişi'yi ailesinin, yakınındaki tanıkların onun hakkında anlattıklarını eserlerindeki verilerden de ayrı düşünmek mümkün değildir. Millî ve manevî değerleri insana özgü bütün hâl ve durumlarla ve insanlığın tâbi olduğu ortak kanunlarla anlatmayı tercih eden Bahaeddin Özkişi, savaş anlarında bile duyguları hiçbir eserinde elden bırakmaz. Bu noktada Özkişi'nin çok yönlü, kuşatıcı bir duygu insanı olmasını, ona en yakın olanların söyledikleri ışık tutar. "Fatma Özden Özkişi'nin verdiği bilgilerle toplumda kişiliği oturmuş insanlara özenen bir sanatçı olarak zeki, çalışkan, bilgili, tecrübeli, kendini geliştiren insanlara hayranlığını gizlemeyen biridir. Kendisi de bu meziyetlere sahip olabilmek için ömür boyunca çalışır. İnsanlar arasında gelişmesi, yerleşmesi gereken sabrı, güvenirliği, cesareti, sadakati, hoşgörüyü, dayanışmayı ve paylaşmayı, bilhassa memleketine karşı sorumluluk ve vatanseverliği, adaleti ve dürüstlüğü eserlerine sıklıkla yansıtır."[2] Yazar eserlerinde Türk kahramanlarını manevî değerler adına her türlü fedakârlığı yapan cesaretli ve inançlı insanlar olarak göstermesinin yanında, tıpkı aile bağları gibi birbirine olan bağlılıkları ve dirayetleri ile de öne çıkarır. Özkişi'nin bu tutumu, kahramanları üzerinden Türk-İslam kültüründe yer alan nasihat geleneğiyle şekillenen ideal insanın da bir göstergesidir.

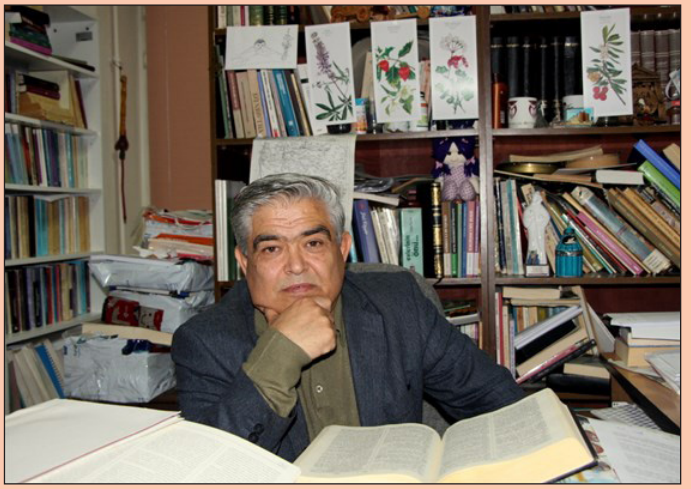
Bahaeddin Özkişi'yi sosyal ve aile hayatındaki yakınların, tanıkların aktardıklarıyla roman ve hikâyelerindeki unsurlarla karşılaştırmak, kültürel gayret ve hamiyet duygusunu da açığa çıkarır. Açıkçası yazar,

---

[1] Nazire Erbay, Yayınlanmamış Hikâyeleri Çerçevesinde Bahaeddin Özkişi'nin Hikâyeciliği, Türkoloji Kültürü, c.1, Kış 2008, s. 33.

[2] Nazire Erbay, Bahaeddin Özkişi - *Edepten Ebede*, Fenomen Yayınları, Ankara 2019, s. 4.

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'NİN *PASSİONYA BULUNTULARI* HİKÂYESİNDEKİ İRONİ-TRAJEDİ GERİLİMİ

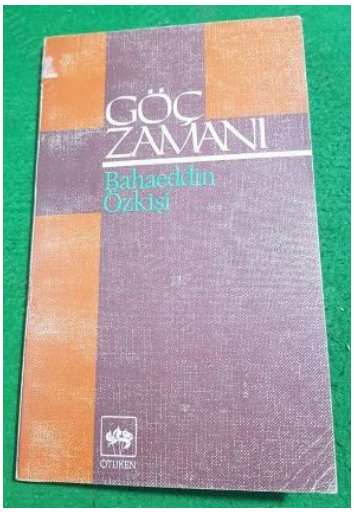

Göç Zamanı hikayesini okurdun ve münâdî'nin
"Göç zamanı geldiiii!..." deyişini ne güzel söylerdin!...
Aziz Hüsamettin (Arslan), münâdî seni de çağırdı (2 Ocak 2018);
sen de ebediyete göçtün. Bu yazı senin aziz ruhuna olsun azizim!...

■ PROF. DR. NAMIK AÇIKGÖZ

Bahaeddin Özkişi (1928-1975), maalesef bizim kuşağın tanıdığı yıl, ebediyete intikal etmiş bir edebî şahsiyettir. Kitapları 1975'te Ötüken Yayınları'ndan çıkmaya ve bir kuşağı etkilemeye başlamasıyla onu kaybetmek başlı başına bir trajedidir. Aramızdan 47 yaşında ayrılan ve etkilediği bir kuşağı göremeyen Özkişi, *Köse Kadı* ve *Uçtaki Adam* romanlarıyla, tarihi roman anlayışına yeni bir boyut kazandırmış ve geniş kitleler onu bu yönüyle; daha dar ama nitelikli bir kitle iki tarihi romanının yanı sıra *Sokakta* adlı yoğun romanı ve *Göç Zamanı*[1] adlı hikâye kitabıyla tanımıştır. Şahsen bendeki asıl etki *Sokakta* adlı romanı ve hikâyeleriyle oluşmuştur.

[1] Bu çalışmada, duygusal bir bağlılığımızın olduğu ve pek çok hatırayı da barındırdığı için, Göç Zamanı'nın 1975 baskısını kullandım.

Kitapların basımından 1 yıl sonra üniversite tahsili için Ankara'ya gittiğimde, muhitimle irtibat sağlamamda, referans kitaplardan ikisi, *Sokakta* ve *Göç Zamanı* olmuştur. Birkaç referans kitap daha tanışmalarımda rol oynamış ve eserler vasıtasıyla tanıştığım arkadaşlarla ilişkilerimiz hâlâ devam etmektedir. Ayrıca bu arkadaşların hiçbiri üniversite tahsilinden sonra kaybolup gitmemiş; kültür hayatında etkili roller ve görevler üstlenen şahıslar olmuştur.

Silah seslerinin edebiyat seslerini bastırdığı yıllarda, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu akşamlarında bir grup genç, odalarda toplanır; birbirimize hikâyeler, şiirler okurduk. Hikâyelerden bazıları Bahaeddin Özkişi'nin hikâyeleriydi ve en çok da *Passionya Buluntuları*'nı okurduk. Defalarca okur, hiç bıkmaz, gene okurduk. Çünkü o hikâyede keskin zekâ ürünü ironiler, ince eleştiriler ve ironik zekâ kadar etkili olan trajik zekâ cümleleri de vardı.

Passionya Buluntuları, arkeolojik devirler üzerinden güncel eleştiriler üretilen bir "anakronik" hikâye idi. Yani "modern zamanlar" kavramlarıyla arkeolojik devirlerdeki kabuller ve zihniyetin izahıyla, güncel eleştiriler yapılıyordu. Okuyucu kuşağı olarak ilk defa böyle bir "anakronik" zemimli güncel eleştiri ile karşılaşıyorduk.

Hikâyede anlatılan kişi, muhayyel bir zamanda muhayyel bir ülke olan Passionya'da kazı yapıyor ve kazıda elde edilen bilgilerle hem güncel olan eleştiriliyor; hem de nostaljik bir aşk trajedisi dile getiriliyordu. Metinde, dönem mukayesesinin yapıldığı kısımlarda "modern zamanlar"ın eleştirisi inançlar üzerinden yapılmış ve "Tanrısal olan"la, "beşeri dünyevî olan"a geçişin ironisi çok güzel yapılmıştı. Mesela bir tablette bulunan yazıda "'Ey Yaratanımız, ürünlerimize bereket, insanlarımıza, istenmemesi gereken şeyleri istemeyecek akıl ver' diyor." ifadesinden hareketle, o eski dönem toplumu ile modern Avrupa kültürünü keskin bir zekâ ile mukayese edilir ve modern zamanlar insanının kutsalları keskin bir şekilde şöyle eleştirilir:

"Düşünün, Avrupa din kültürüne varabilmeleri, Allah'ın kayınvalide, karı, evlât ve akrabalarını bulabilmeleri için daha yüzyıllar geçmesi lâzım. Geri ve mütevazı insanlar olduklarından bir tek Tanrı ile yetiniyorlardı. Asrımızda yaşamış olsalardı, tabii ki onlar da kiliselerin duvarlarını yaslı aile tablolarıyla süslerler, ya da ineklere, otomobillere, altına, şöyle veya böyle fikirlere taparlardı."

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi "geri olma-ileri olma" arasındaki fark, batının din anlayışındaki dejenerasyon ve maddiyatı ve ideolojileri kutsama ile ifade edilmiştir. Özellikle "Geri ve mütevazı insanlar olduklarından bir tek tanrı ile yetiniyorlardı" cümlesi, semavi dinlerin yüceltilmesi açısından çok zekice kurgulanmış ironik bir cümledir ve aynı zamanda çok keskince kurgulanmış bir eleştiridir.

Hikâyedeki zekice kurgulanmış ve bir ok kadar da zekice ifade edilmiş sahnelerden birisi de toplumsal kabuller ve sosyal yapıların eleştirisine dairdir. Erkek-kadın arasındaki farklılığın eleştirisi yapılırken, erkeklerin tabii hayat süreçleri "orada erkekler, genç, orta yaşlı ve ihtiyardılar" şeklinde ifade edilirken, kadınların yaşlılığa direnme psikolojileri, incitmeden ama ironik bir şekilde şöyle dile getirilmiştir: "Kadınlar da, doğar, genç olur, uzun yıllar sonra genç yaşlarında ölürlerdi." Kadın-erkek mukayesesi devam ederken, erkekler üzerinden bir de toplumsal yapı eleştirisi dikkati çeker. Özkişi bu konuda şöyle diyor:

"Bugüne kadar olduğu gibi kadınları kaldırıp nezaketle bir tarafa koyalım. Erkekler, çiftçi, işçi, asker ve asiller olarak sıralanırlardı. Zavallı köylü o zamanlar henüz efendi değildi. Ben milletin efendisiyim diyemezdi. Böylesine bir fikir Passionya mantığına göre bir soğuk espri niteliğinde olabilirdi ancak."

Modern zamanların "evrim teorisi"ne de bir gönderme vardır bu hikâyede. Maymundan türediği iddia edilen insan türünün değişimini "kuyruk" ile ilişkilendiren Özkişi, hayvan-insan arası olan o devir insanlarındaki beşerî erdemlerin modern zamanlarda sömürülmesini de ironi-zekâ karışımı bir üslupla şöyle kaydeder: "Maymun-insan arası mesafe aşılalı bir Hayli olmuş ancak 3-4 santim kadar kalmıştı kuyrukları. Onlar inanırlardı ki; toprak ekilir, ürün alınır ve işte en önemli nokta burası, sadece yenirdi. Eğitilmemiş kafaları, toprağın, mahsulün ve terin ticaret metaı olduğunu, kişi ve toplumsal arası huzursuzluğun bunlarla satın alınacağını idrak edememişti henüz. Bilselerdi kendilerini bu çok sarsıcı zevkten mahrum ederler miydi?"

İnsanın yaratılması ile ilgili reenkarnasyon inancının eleştirisi de, bu meyanda kayda değer bir ironik eleştiriye tâbi tutulmuştur hikâyede. Özkişi, "Ben Sim; sizden sonra gergedan, öküz, eşek, timsah vücutlarında insan olmak için gerekli pek çok hayvan özelliği ile olgunlaştıktan sonra, biraz eşek, biraz karga, biraz insan, pek çok da aşkınızla nihaî şeklini buldum." diyerek, bu inancı da ince ince eleştirmektedir.

Hikâyede modern zamanların siyaset zihniyetini eleştiri de vardır ve hatta hikâyenin özü, siyasî eleştiride yoğunlaşmıştır. Modern zamanların siyasî yönetimlerinin zaaflarını zımnen bile ifade etmese ve bunu okuyucuya bırakmış da o dönemin idaresinin erdem merkezli bir idare olduğu kaydedilmekle modern zamanlarda, çıkar zümrelerinin elinde

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'NİN *"SOKAKTA"* ROMANI

■ PROF. DR. NURULLAH ÇETİN

Giriş: Bahaeddin Özkişi (1928-1975)'nin üçüncü romanı olan *Sokakta* (Ötüken Neşriyat, İstanbul 1975), 1975 yılında Peyami Safa Roman Yarışmasında Başarı Ödülü aldı. Millî Eğitim Bakanlığının 2004 yılında yayınladığı 100 Temel Eser listesinde yer aldı. Bir cinayetin çözümüne dayalı olarak kurgulanan roman, daha çok bir düşünce romanıdır. Bu eserde yazar, roman kurgusu tekniği bakımından polisiye, fantastik ve psikolojik roman özelliklerine yer vermiştir. Düşünceler daha çok simgeler üzerinden yansıtılmıştır.

Romanın yüzey yapısı: Romanın yüzey yapısında Kaptanlar ailesine mensup seksen yaşlarında yaşlı bir kadının vahşice öldürülmesi olayı yer alır. Yaşlı kadın, canı gibi sakladığı, kimselere emanet edemediği bir şey yüzünden öldürülmüştür. Romanda özne anlatıcı olan Komiser,

yaşlı kadın cinayetini araştırır. Yanına doktoru alıp cesedi incelemeye giderler. Cinayet, 30 yıl önce komiserin çocukluğunun geçtiği sokakta işlenmiştir. Komiser, kadının Akdeniz'de gemisinin kendi ihmali sonucu battığına inandığı için cinnet getirmiş deli oğlu tarafından öldürüldüğünü tahmin eder. Kadının oğlu, komiserin 30 yıl önceki çocukluk arkadaşıdır. Aynı sokakta doğup büyümüşlerdir. Kadın, Komiserin çocukluk arkadaşının ağabeyi tarafından öldürülmüştür.

Oğluna göre annesi yaşlı halinde evlenme isteğinde bulunan, nefsinde kötü eğilimler toplanmış bir kadındır. Katil ondaki o kötü huyları birer birer yakalamış ve öldürmüş. Polise cinayeti böyle anlatır. Sonunda romanda özne anlatıcı olan Komiserin çocukluk arkadaşı ölür. Komiser görevinden uzaklaştırılır. Katil sorguya getirildiği sırada kaçmak isterken vurulur, katilin kardeşiyse bir hırsızlık suçlamasıyla hapse düşer ve orada bir tutuklu tarafından öldürülür.

Romanda yüzey yapıda yer alan bu olay, aslında amaç değil, araçtır. Deneme, düşünce yazısı üslubu üzerine kurgulanan romanın asıl içeriği, bir medeniyet değişimi irdelemesidir. Bu durum romanda şöyle yansıtılır: "Hikâyenin tamamı teferruat. Bu, milyonları içine alan katliamın bir sokaktaki serpintisi sadece. Ne ölen, ne öldüren önemliydi bu hikâyede." Üzüldüğümü anlamış olacak ki, "ille bir sonu olsun istiyorsanız her gün şu kadar cinayet işleniyor."(s.143)

Romanın derin yapısı: Derin yapıda ise esas olarak Türk milletinin Tanzimat'tan günümüze kadarki süreçte, içine dâhil olmaya çalıştığı, İslam'ı bütünüyle reddeden maddeci batı medeniyetinin hem birey hem de millet hayatımızda ne gibi korkunç yıkımlara, zarar ve kötülüklere yol açtığı verilir. Burada maddeci Batı medeniyeti ile Türk-İslam medeniyeti çatışması, şeytan-insan çatışması üzerinden sergilenir. Romanda ONLAR zamiriyle verilen şeytan, maddeci batı medeniyetini temsil eder ve her türlü kötülüğün anasıdır. Romanın izleği şu cümlede saklıdır: "O, sokağın kurtuluşunu Avrupa'da aramaktaydı. Oysa Avrupa'yı yapan özsu ne kadar yabancıydı bize."(s.66)

Sokak simgesi: Şeytan-insan, maddeci modern batı medeniyeti-Türk-İslam medeniyeti çatışması, İstanbul'da "sokak" kavramıyla simgeleştirilen geleneksel bir Türk-İslam mahallesi üzerinden sergilenir. Sokak, aslında bütün Türkiye'yi temsil eden bir simge mekândır.

Bu mahalle, Tanzimat'tan önce tamamen iyi, güzel, olumlu, faydalı, İslamî, imanî, millî, insanî değerlere dayalı mutlu, huzurlu bir hayat yaşarken Batıcılaşma süreciyle birlikte hızla değişir, kademe kademe bozulur, kötüleşir ve zamanla insanlık, Müslümanlık ve Türklük değerleri yok olur. Sokak, Allah'ın değil; artık şeytanın kontrolü altına girmeye başlar. Bu süreçte de insanlar tamamen maddeci olurlar, insanlıktan çıkarlar ve oğlu annesini öldürecek kadar canavarlaşırlar. So-

kakta ilk önemli değişiklik, kadınların ince ve uzun topuklu ayakkabılarla gezmesiyle başlar. Bu, modern hayatın ilk simgesidir. Yaşlılar bu yüksek ökçelere şeytan derler. Yani onlara göre şeytan, yüksek topuklarla, kadınla gelmişti. Sokakta eskiden yemek yaşamak için bir araçtı, esas olan mide değil ruhtu. Orada isteklerin hepsine şehvet deniyordu. Ancak batıcılaşma ve maddeci modernleşmeyle birlikte yemek ve mide, amaç haline geldi, Allah'a değil maddi isteklere, şehvete, nefse, şeytana tapılmaya başlandı.

Sokakta modernleşmeyle birlikte eski kadim, sağlam insanî, millî ve İslamî değerler ortadan kalkmaya yüz tutar. Sözünde durma, vefa, merhamet, vicdan ve Allah korkusu gibi değerler değişimle birlikte kaybolmaya başlar. Yeni gelen nesil imansız, hak, hukuk, hatır gönül bilmez, saygısız bir nesildir.

Değişimle birlikte müzikte güzellik ortadan kalkmış, sadece şehveti terennüm eder olmuştur. Geleneksel Türk-İslam değerlerinin ortadan kalkıp batılı anlamda materyalist modern bir hayat anlayışının gelmesi ile birlikte şeytan, insanın içine girmiştir. Eldeki saf değerler cam boncuklarla değiştirilmiştir. Değerler ait oldukları toplumun titizlikle korumak zorunda olduğu şeylerdir. Çünkü gelecek, onlar üzerine örülür. Sokak, işte bütün hazinelerini böyle çarçur etmektedir. Kökü olmayan toplum yaşamaz.

Şeytan simgesi: Romanda esas itibariyle şeytan, şeytan düzeni, şeytan medeniyeti eleştirilir. ONLAR zamiri ile belirtilen şeytanı da İslam imanından boşalmış ya da yerleşmemiş insan nefsindeki kötücül duyguların simgesidir, bütün kötülüklerin kaynağı olarak görülür. ONLAR, insanlardan önce yaratıldı, kuvvetlendikçe aralarında anlaşmazlıklara düştüler. Sonra insan yaratıldı ve insana secde etmeleri istendi. Ama ONLAR secde etmediler, kibirlendiler, ateş asıllı olmakla övündüler. Bundan sonra insanla şeytan arasındaki amansız savaş devam edip gelmektedir.

Maddeci Batı medeniyeti taraftarları: Materyalistler, beş duyumuzla algılayamadığımız, soyut, manevî, ruhanî, İslamî olan her varlık ve kavramı reddederler. Romanda materyalizm üzerinden bir Batıcılık ve İslam medeniyeti karşıtlığını görüyoruz. Mesela bu bağlamda biz Müslümanlara göre var olduğuna inandığımız cinleri onlar kabul etmezler.

Maddeci Batı medeniyeti taraftarları eski Yunan'dan beri gelişen, durmadan devleşen Avrupa'yı kurtarıcı olarak görür ve Türk-İslam medeniyeti taraftarlarını cahil ve kör bir mutaassıp olarak değerlendirir, miskin şark olarak nitelendirirler. Bunlara göre Batıcılık, bütün dünyanın savunduğu bir fikirdir. Gerçekten özgür olabilmek için insanın manevî, İslamî, millî köklerinden kopması gerektiğine inanırlar.

Maddeci Batıcılar, ilerlemeyi tamamen maddi anlamda teknolojik gelişmede görürler. Maddeye hâkim olmayı, atomun bombaya dönüş-

ALDATILMIŞ İNSANLIĞIN DRAMI: SOKAKTA ROMANI

■ HAKAN DEĞİRMENCİ

Sokakta, kabul edelim ki MEB'in 2004 yılında yayımladığı 100 Temel Eser listesine alınınca fark edilmiş bir roman. Ondan önceki otuz yıl yalnızca sıkı roman okurları ve birkaç akademisyen tarafından bilinen bir eser. Bunun nedenleri üzerinde Cüneyt Issı uzun uzun durmuş. Merak edenler kendisinin Türk Dili dergisindeki yazısına müracaat edebilir. Müellifi Bahaeddin Özkişi (1928-1975) kısacık ömrüne üç roman ve üç hikâye kitabı sıkıştırmış. Ömrü vefa etse muhakkak daha da yazacaktı. Zira eserlerinden *Bir Çınar Vardı* müstesna, diğerleri hep vefatına yakın yayımlanmış. Yani geç fark edilip erken kaybedilenlerden.

Kitabı ilk okuduğumda kulağıma Tamburi Cemil Bey'in gramofondan yükselen sesi geliyor sanmıştım. Yahya Kemal'in şiirlerini, Tanpınar'ın *Beş Şehir*'ini yeniden okuyordum âdeta. Yahut "kâinatın ahengine katılmaya" davet eden bir Mustafa Kutlu öyküsü okuyordum. Fakat

bu kez roman hakkında bir yazı kaleme alacağımdan, kalbimin sesini biraz kısıp, zihnimi zorlayarak okumalıydım:

Romanın arka kapağında verilen bilgi bize eserin 1975 Peyami Safa Roman Yarışması'nda başarı ödülü aldığını söylüyor. *Sokakta* romanı, üstte fantastik bir polisiye anlatının olduğu, altta ise sokak üzerinden bir medeniyet değişiminin gösterildiği çok katmanlı bir yapıya sahip. Kısa ve okuması zevkli ama zor bir anlatı. Roman, üzerinde ayrı ayrı konuşmaya değecek üç önemli yönüyle dikkatlerimizi çekiyor: Öncelikle, *Sokakta* "polisiye bir roman"dır. Daha sonra bu roman "metafizik unsurlar"ıyla öne çıkmaktadır. Son olarak, Türk romanının en fazla meşgul olduğu konulardan biri olan "Batılılaşma sorunu" ile ilgilenmektedir. Nitekim kitabın arka kapağında yer alan "Konusunu son yüz elli yıldan alan bu kitapta…" diye başlayan cümle, bizi direkt olarak Tanzimat'ın ilanına götürmektedir. Her biri üzerinde uzun uzun düşünmeye ve yazmaya layık bu özelliklere kısaca değinmekte fayda görüyoruz.

Batılılaşma denince bizde akla gelen ilk kavram Tanzimat'tır. Tanzimat, yani Tanpınar Hoca'nın meşhur ifadesiyle "bir medeniyet krizi". Fakat bu kriz, sokaktaki insanın haberdar olduğu ve yaşadığı bir kriz değil; Batı ile Doğu arasında kalmış, yönünü ve yerini belirlemede sorun yaşayan aydınların krizidir. Örneğin Tanpınar'ın *Huzur* romanındaki karakterler tam da böyle kimselerdir. Onlar bir medeniyet buhranı yaşamakta ve çözüm için çıkış yolları aramaktadır. Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ındaki Selim ise biraz daha karamsar ve yorgun bir aydın tipidir.

Batılılaşmanın sokaktaki insan üzerindeki etkisini gözler önüne seren ilk roman ise Ahmet Mithat'ın *Felatun Bey ile Rakım Efendi*'sindeki Felatun Bey, Recaizâde Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası*'nda Bihruz Bey, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Şıpsevdi* romanları alafrangalığı kıyasıya eleştiren romanlardır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu*'nda ise geleneksel Türk ailesinin Batılı bir zihniyet ve yaşam tarzı ile nasıl altüst olduğu gözler önüne serilir. Bir de meseleyi konak üzerinden gösteren romanlarımız vardır. Yakup Kadri'nin *Kiralık Konak*, Orhan Pamuk'un *Sessiz Ev* ve son olarak Zülfü Livaneli'nin *Leyla'nın Evi* romanı bunlara örnek gösterilebilir. Bir de tabii ki Peyami Safa'nın *Fatih-Harbiye*'si. Bir isim sembolizmi yaparak kitabına ad koyan yazar, bu anlatıda Neriman karakterini âdeta bir hedef tahtası yaparak Batı özentisini hırpalar. *Sokakta* bu tarz romanların devamı.

Sokakta, tür olarak polisiye romandır, demiştik. Bizde bu türün mazisi Türk romanının mazisi kadar eskidir. Nitekim ilk Türk romanının üzerinden bir çeyrek asır bile geçmeden 1881'de Ahmet Münif *Paris Faciâları* tercümesini yapmış, bundan iki yıl sonra Ahmet Mithat

Efendi'nin kaleme aldığı *Esrâr-ı Cinâyât*'ı tefrika etmiştir. O dönemden bugünlere *Cingöz Recai* serisi, *Yolpalas Cinayeti*, *Bir Cinayet Romanı* gibi tanınmış romanlar kaleme alındı. Fakat *Sokakta* romanı biraz farklı bir polisiye romandır. Zira anlatının sonlarına doğru komiserin de ifade ettiği gibi "hikâyenin tamamı bir teferruat" (s. 148) tır.

Binbir Gece hikâyelerinden âşina olduğumuz üzere, Doğu'nun cinlere, perilere karşı bitmek tükenmek bilmeyen bir ilgisi vardır. Bu ilgi Türk hikâyesine geldiğimizde en güçlü şekilde Giritli Aziz Efendinin 18. asrın sonlarında kaleme aldığı *Muhayyelât*'ta gösterir kendisini. Orada yine cinler, periler, büyüler vardır; ancak bu hikâyenin diğerlerinden ayrılan en mühim yönü vakaların 18. yüzyıl İstanbul'unda geçmiş olmasıdır. Aziz Efendi'nin tarzı Tanzimat hikâye ve romancısı Mithat Efendi tarafından tenkit edilmiş, hemen arkasından gelen Ömer Seyfettin de *Kurbağa Duası*, *Pireler*, *Perili Köşk*, *Türbe* ve *Keramet* gibi nice öyküsünde bunları eleştirmiştir. Zira Tanzimat, Avrupa aklını öne çıkaran bir harekettir ve burada halk inanışlarına, cinlere, devlere, gerçek dışı anlatılara yer yoktur. Pozitivizme, aklın ve bilimin büyülediği eserlere yer vardır. Namık Kemal'in net ve sert biçimde işaret ettiği "edebiyatı hayata ve hakikate yaklaştırma" cehdinde eserler verilmiştir. Bu anlamda pek çok eserinde doğaüstü olayları ironik bir biçimde ele alan, aklı ve bilimi öne çıkaran Hüseyin Rahmi'nin 1910'da kaleme aldığı *Gulyabani* buna güzel bir örnektir. Tanzimat'la başlayan bu genel tavır, uzun süre devam etmiş, yazarlar kalemlerini halkı eğitmeye, toplumsal sorunlara karşı onları harekete geçirmeye adarlar. Fakat bu 1950'lerden sonra metafizik konular yeniden kurcalanmaya başlar. Peyami Safa ise *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'nda Handan İnci'nin ifadesiyle Batı pozitivizmine ve maddeciliğe bayrak açar. Berna Moran'a göre onun yaptığı mistik bir dünya görüşünü savunmaktır. İşte bu gelişmelerin ve tartışmaların devamında fantastik ögeleriyle 1975 yılında *Sokakta* romanı karşımıza çıkar.

Kavak kökünde yetişen üzüm tatlı olur mu?

Roman, bir komiserin tahsil ve tecrübe dolu otuz yılın ardından bir cinayet vakasını çözmek için çocukluğunun geçtiği sokağa dönmesiyle başlar. Bir yığın intiba ve hatıra, bu sokakta komiserin yakasını hiç bırakmayacaktır. Çocukluğunda ekmeğin üzerine çaldıkları marmeladın tadını düşünür ilkin ve bir daha hiçbir marmelatta o tadı bulmadığını irkilerek hatırlar. Sonra zihnini zorlamaya devam eder:

"Akşam, sokağımıza ahenkli satıcı sesleriyle yaklaşırdı. Sanki yoğurtçu, leblebici, kos helvacı, aşureci karanlığı birer ucundan tutar, bir örtü gibi geceyi çeker getirirlerdi. O saatte son oyun çığlıkları, son koşuşmalar duyulurdu. Sonra iri mendil çıkınlarıyla birer ikişer erkekler

BEN BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

■ CENGİZHAN ORAKÇI

Ben kendi halimde bir yazardım, adımı bilen bilirdi ancak. Geniş okur kitleleri beni tanımaz, adıma bir yerlerde rastlanmazdı. Kitaplarım çok az okunurdu. Zaten ben de öyle çok fazla bir şeyler yazmış değildim. Yazdıklarımın hepsi zaten ne idi ki? Birkaç roman, birkaç hikâye kitabı. Kim nerden bilsindi beni? Sessiz yaşamıştım, sessiz geçip gitmiştim dünyadan.

Ama bir gün bir şey oldu ve adım gündeme geldi. Hiç olmayacak bir şekilde hem de! Devletimiz zaman zaman böyle şeyler yapar sağ olsun. Eskiden Milli Eğitim Bakanlığının "1000 Temel Eser" diye yayınladığı bir dizi vardı, oradan iyi kitaplar çıkarmıştı. İşte buna benzer bir isimlendirmeyle ve okullarımız için "100 Temel Eser" listesi yayınladı. Öğrencilere tavsiye niteliğinde. 2004 yılında işte bu liste yayınlanınca oldu ne olduysa. Benim *"Sokakta"* romanı da 45. sırada bu listede yer

almıştı. Demek ki benim hakikatli bir okurum o seçiciler kurulunda idi ve bu liste hazırlanırken beni listeye dâhil ettirmişti, sağ olsundu elbette.

Liste tanınmış yazarlar ve onların eserleriyle doluydu. Ben ne arıyordum listede değil mi? Bunu zaten hemen de soranlar oldu! Ahmet Hakan Çoşkun Sabah gazetesindeki köşesinde *"Kim Bu Bahaeddin Özkişi"* başlığıyla bir yazı yazdı. Orada Ahmet Hakan, "Listede adı söylendiğinde " O da kim yahu?" denilecek bir yazar da var. Aşina olmadığımız bu yazarın adı: Bahaeddin Özkişi. Tavsiye edilen eserin adı: Sokakta. Merak ettiğim şu: Acaba gerçekten "hakkı teslim edilmemiş" bir yazarla mı karşı karşıyayız, yoksa ülkemizin en güzide müessesi "torpil" burada da mı devreye girdi?" diye soruyordu. Haklıydı! Bu memlekette edebiyat işleri bile torpille dönüyordu çünkü bir yerlere gelmek, listelere girmek için torpil mekanizmasına gerek vardı. Edebiyat kanonu da torpilsiz oluşmuyordu!

İşte bu yazıdan sonra değişik gazetelerde, değişik yazarlar tarafından hakkımda yazılar kaleme alındı. Onlara teşekkür ediyorum. Ahmet Hakan da yaptığının farkına varıp yazdığı ikinci yazısında okurlarından özür diledi. İnsan okumadığı bir yazarı nereden bilsindi, bilemezdi.

Hakkımdaki bu polemik iyi de oldu denilebilir. Çünkü böylece dikkatler eserlerime çevrilmişti. Ne ilginç bir ülkemiz var, hiçbir şey normal şartlarda meydana gelmiyor. İlla olağanüstü bir şeyler gerekiyor gündeme gelmek için. Bundan sonra edebiyat kanonunda yerim mi oldu, genel edebiyat okurları nezdinde o günden sonra kitaplarım çok okunur mu oldu, diye sorarsanız buna cevabım da çok olumlu değil ne yazık ki. Kanonu belirleyenlerin dediği olmaya devam ediyor. Neyse zaten bu konuları konuşmak hiç benim mizacıma uygun işlerden değildir. Ben yazarken aklımdan bile geçmeyen şeylerdi bunlar.

Bir gün gelecek ve benimle ilgili bir edebiyat dergisinin dosya yapacağını da doğrusu hiç düşünmemiştim. Söğüt Türk edebiyatı dergisinin, beni dosya konusu yaptığını duyunca şaşırmadım desem yalan olur. Dünya insanı şaşırtmaya hâlâ devam ediyor demek ki. Ben yaşarken de çok şaşırıyordum dünyanın hallerine; değişen bir şey olmamış. Var olsun Söğüt Dergisi.

Yazdıklarımın gün gelecek böyle kıymetlendirileceğini doğrusu onları yazarken hiç mi hiç düşünmedim. Edebiyatseverlerin gündemine girebileceğimi hiç aklıma getirmedim. Ahmet Hamdi Tanpınar gibi, "ben öldükten sonra bu yazdıklarımı ileride gençler okuyacak mı acaba?" diye merak etmedim. Ama bu iyi bir duyguymuş; Tanpınar üstadımı şimdi daha iyi anladım.

Tanpınar'ı anmam boşuna değil, ben Tanpınar'ı çok gençken, hikâyeler yazmaya başladığım sıralarda tanıdım. Evine gidip gelmeye baş-

BABAM

■ ZEYNEP ÖZKİŞİ SARGUT

Küçüklüğümden beri sıcacık menfaatsiz canını verecek kadar çok seven babalara hep özenmişimdir Küçük kızının tepeye toplanmış bukle bukle kıvırcık saçlarını okşayan kocaman kuvvetli elleriyle belinden kavrayıp kucağına alan kalın sesinin en şefkatli tonuyla kızım prensesim diyen şanslı çocukların babalarına…

Halam anlatmıştı. Babam bir gün bağdaş kurmuş beni kucağına oturtmuş gözlerinden yaşlar süzülmüş acaba demiş: Ben Zeynep'in büyüdüğünü görebilecek miyim? Ah derdim ah! Keşke yaşasaydı babam hayatta olsaydı beni de seven, koruyan, korkusuz, kuvvetli bizi yalnız bırakmayan sahip çıkan… Ben de doya doya sevebilseydim onu…

Bahaeddin Özkişi babam!…

Bahaeddin'in Özkişi'nin çocukluğu.

Büyüdükçe anlatıldıkça daha çok sevdiğim, tanıdıkça kızı olmaktan gurur duyduğum kendime yakın hissettiğim sevgili babam… Nasıl oluyor da aradan geçen uzun senelere rağmen unutulmadan özlemle, muhabbetle yaşlı gözlerle hatıraların yâd edilebiliyor? Özenilesi güzel adam. Cömert gönlünde gariplere âlimlere, sanatçılara, işçilere, öğrencilerine, dostlara, akrabalara yer varmış. Tüm sevgileri sığdırmış da o gönüllere taht kurmuş. Vefalıymış; vefa ile anılıyor. Sevgi doluymuş; sevgiyle anlatılıyor. "Baban, çok beyefendiydi, asildi." deniyor. İnsanları görür görmez çözermiş karakterini söyleyiverirmiş. "Senin baban insan sarrafıydı." derdi rahmetli anneannem. Hüzünle hatırlardı, dalar giderdi. Espriliymiş; "Ne gülerdik." derdi diğer bir dostu. Fena İhtiyatlarla Mücadele Derneği'ni kurmuşlar. Toplantılara herkesten önce gelir derneği süpürürmüş, tekke terbiyesi tüm benliğine işlemiş, tevazu sahibiymiş. O Allah için sevip saydıkça Rabbim de onu sevdirmiş, yüceltmiş gönüllerde. Yerine göre de dertlenir, içi erirmiş duyduklarına. Duyarlıymış, çare üreten bir yanı varmış. Elleri de mahirmiş; sanatı, tarihi, sanatçılığı sevmiş hayatına giren her şeyi güzelleştirmiş, güzelliklerle bezemiş.

